

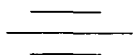
figyelemmel, akiket már gyermekként megtapasott az élet. Erre a pozitív diszkriminációra is az Alma Mater nevelt bennünket. Egész pedagógiai munkánk során, életünk végéig emlékezünk a jelenleg méltatlanul mellőzött tanító-példakép, Gárdonyi Géza kezdő tanítókhöz írt versének utolsó soraira, mely verset a preparandia első évében minden ifjú tanítójelölttel megtanultattak:

*„És ha látsz közöttük rútat, rongyosat, gyermeki szívvel búbánatosat,
ismerd meg benn' a korán szenvedőt, és öleld magadhoz és csókold meg Őt”*

Az Alma Mater, a „Tápláló Anya”, arra is megtanított bennünket, hogy kitartsunk hivatásunk mellett akkor is, mikor az a társadalom, melynek emelkedéséért dolgoztunk, nemcsak napszámosnak nevezett el bennünket, hanem napszámosként is kezelt. Kölcsény gondolata munkált ekkor bennünk: *„a sokaságért híven munkálkodj, de ítéletével ne törődjél”*, és körülményeinktől függetlenül híven, becsülettel és töretlenül dolgoztunk, – egy másik költőnk szavait szabadon idézve –: vadócokba rózsát oltogatva reméltük, hogy szebb lesz ezáltal a Föld.

Mindezekért a kapott értékekért – éppen a becsület és a hűség szellemében – tisztelttel és hálával mondunk köszönetet volt tanítóinknak és tanárainknak, akik bennünket erre az áldozatos, de szép hivatásra felkészítettek, akik megadták számunkra a hivatásunkhoz szükséges erkölcsi és szellemi javakat, valamint kitartásra, becsületre és hűségre neveltek. És ma, amikor mi részesültünk pedagógusi munkánk alapján elismerésben és ünneplésben, őket is eredményeink részeseiként ismerjük el.

Végezetül szóljon hálás szavunk ahhoz, *„kit a bölcs lángeszme fel nem ér, csak titkon érző lelke óhajtvá sejt”*. Köszönjük meg Neki, hogy belénk oltotta a pedagógusi pálya iránti vonzalmat, erőt és egészséget adott, hogy e pályára felkészüljünk, a pályán helytálljunk, és hogy megérjük ezt a napot. Kérem a Mennyei Atyát, hogy tartson meg valamennyiünket békében, segítsen abban, hogy az öregkor megpróbáltatásait olyan türelemmel, becsülettel és hűségesen viseljük, mint amilyen pályánk megpróbáltatásait elviseltük. Isten óvjon mindnyájunkat, és kísérje segítőn egyre lassuló lépteinket...

DR. DOMONKOS JÁNOS

ny. iskolaigazgató, irodalomtörténész
Budapest

Templomaink mint örökségünk, múltunk szerves részei

– A KRISZTINAVÁROSI HAVAS BOLDOGASSZONY PLÉBÁNIATEMPLOM –

Budapest – ahol az ország egyötöde él – Magyarország központja és idegenforgalmi célpontja. A kétmillió lélekszámú főváros építészeti öröksége közel 2000 éves, hisz Óbuda és Pest múltja még a római korbá nyúlik vissza. Budapesti látképeken a háztetők tengeréből kiemelkedő templomok és kupolák sajátos részei a főváros arculatának. A templomok élő tanúi történetének és kultúrájának. Köveikben évszázadok emlékeit őrzik.

Látványformáló szerepükön túl *hirdetik a kultúrtörténeti örökség értékeit*. Sorsuk, szerepük a nemzetszolgáló kultúra kezdeteit elmélyülten tanulmányozók érdeklődésére számíthat.

A *Várnegyed* környékén, a mai Krisztinaváros helyén a XVII. század végén még szőlőbirtokok voltak. Ezek egyikének tulajdonosa *Francin Péter Pál* kéményseprőmester volt – aki a török uralom alól főlsszabadított budai vár első telepes lakosai közt élt családjával. Az 1694-es pestisjárványból szeretteivel megmenekülve, fogadalma szerint elzarándokolt a felső-olaszországi Ré faluba, és az ottani vérehulló Mária kegyképről másolatot szerzett, s számára szőlőjében *kápolnát emelt* 1700-ban. A csodák hírében álló Mária-képhez nemcsak Budáról, Pestről, de távolabbról is özönlött a hívők serege fogadalmi ajándékokkal, az alapító Francin nagy örömeire, aki 1711-ben 64 évesen elhalva a kápolna padlója alá temettetett. Még az évben csecsemő leányát, majd a később elhunyt özvegyét is melléje tették örök nyugalomra.

A kéményseprő- vagy vérkápolnát 1723 tavaszán egy várbeli tűzvész rongálta meg, de 1726-ban már új kápolnát emeltek. A hírnévnek, fokozódó látogatottságnak örvendő kegyhelyet 1751-ben *Mária Terézia* királynő is meglátogatta, akinek egyik lányáról, *Krisztináról* kapta nevét a kápolna körül kialakuló új városrész. Az ismét szűknek bizonyult templom helyett a vérehulló Mária-kápolna vagyonából, továbbá a krisztinavárosi hívek bőkezű támogatásából, a budai városi magisztrátus anyagi hozzájárulásából a hercegprímás 1795-ben engedélyt adott a kápolna közvetlen közelében nagyobb templom építésére: 1797. augusztus 5-én *Havas Boldogasszony* napján szentelték fel, a város egyetlen copf stílusú templomépületként.

A templom *belső felszerelése*, főleg magánosok adományaiból, csak lassan haladt előre. Valószínűen 1811 folyamán készült el a Szent Anna- és a Fájdalmas Mária-mellékoltár. Az oltár nyers architektúrája 1802-ben épült, de copf stílusú díszítőelemeinek az aranyozása és alapfelületeinek márványozó festése 1811 második felében történt. Az oltárképet, amely *Szent Annát* ábrázolja bensőséges családi környezetben Máriát oktatta, a latin nyelvű mesterjegyzés szerint *Falconer József* festette Budán 1802-ben.

A főoltár külön oltárból és az apszis falához épített hátépítményből áll. A köből falazott szarkofágszerű koporsómenzának fából faragott felépítménye a tabernákulumnak foglalatul, a Mária-kegyképnek pedig talpazatul szolgál. A hátépítmény a *Szent József* képét ábrázoló olajfestménynek szolgáló keretarchitektúra, amelynek talpazati párkányán *Szent Joachim* és *Szent Anna* fehér gipszszobrai állnak. Korintoszi oszlopokon nyugvó gerendázati zárópárkányán tömjénező angyalpár közt Szentlélekgalamb alatt a földet kormányozó Atyaisten ül felhős égi dicsőségében. Az oltár fehér gipszszobrai és az oltárkép(ek) alakjai tartalmilag egymást kiegészítve Krisztus földi és mennyei családját alkotják. A valójában barokk architektúrájú, részben copf stílusú, de főként klasszicizáló díszítésű főoltárt 1796-97 folyamán *Hickisch Kristóf* tervezte és építette.

A tabernákulum felett az ezüst rámába foglalt kegykép homlokán vérző sebű Máriát ábrázol, amint az ölében álló kisded Jézust táplálja. Az olajfestmény szabad változatú másolata a Ré falubeli bizánci stílusú *Maria del Sangue* csodatévő képnek, amelyről a legenda azt tartja, hogy 1499-ben *Giovanni Zucchono* nevű bandita a Mária-képet kövel megdobta, és a Szűzet éppen homlokon találta, mire a seb vérzésnek indult.

A plébánia rangjára 1810-ben emelt templomnak a ferencesek után első plébánosa a pozsonyi születésű *Majsch Jakab* atya volt. Szilárd jellemével és életszentségével gróf *Széchenyi István* bizalmát is megnyerte. Meghiitt emberei közé tartozott, és gyóntatójává

vált. Bár e templom, mint kéményseprő alapította szentély szerencséthozó hírében állott, és előkelő személyiségek házasságkötései kedvelt helye volt, mégis elsősorban a plébános és Széchenyi közötti bizalmas viszony eredményezte, hogy Széchenyi a templomot választotta esküvője helyéül. Özvegy gróf Zichy Károlynéval, született Seilern Crescentia grófnő csillagkeresztes palotahölgygel való egybekelése február 4-én este történt ebben a templomban. Majsch eskette gróf Dessewffy Aurél, gróf Zichy László és gróf Zichy Henrik tanúskodása mellett. A házasságkötés emlékét őrzi a főoltár kegyképén lévő Mária koronájának briliánsokkal díszített, aranyozott ezüst női mellkeresztje, amit Seilern Crescentia ajándékozott a kegyképnek. A mellkereszt eleinte a kisked Jézus koronáját díszítette, csak később illesztették Mária koronájára. A képet még 1754-ben adományokból gazdag ezüst foglalattal látták el.

A templom főoltára egészében, az ábrázolt szentek személyében harmonikusan jut kifejezésre Isten akarata, aki *Szent Joachimot* és *Szent Anna asszonyt* arra választotta, hogy tőlük szülessék Egyszülött Fia édesanyja. A Boldogságos Szűz Mária szüleit, édesanyját Annának, apját Joachimnak hívták, tehát Anna asszony és Joachim volt név szerint Jézus nagyanyja és nagyapja. Anna neve annyit jelent: kegyelemmel áldott, Joachimé: Isten megvigasztal.

A *hazai Szent Anna-tisztelet* változatos gazdagságát a kultusz sokrétősége magyarázza. Külön patrónajaként tisztelte sok ügyében-bajában az asszony nép. Tisztelték azok is, kiknek foglalkozása a gazdaasszonysággal, az asszonyi gondoskodással függ össze: a szövőmunkások, a csipkeverők, a seprűkötők. Céhpatrónaként tisztelték az asztalosok, mert az oltárszekrényt ők készítették, márpedig Anna volt méltó arra, hogy az élő tabernákulumot, Máriát a méhében hordozza. A kádárok abból a megfontolásból tisztelték, hogy Jessze törzséből, Anna és Mária méhéből sarjadt a Szőlőtő: belőle termett a megváltás bora, a megváltó Vér. Védőszentje volt a bányászoknak is, mert ünnepének evangéliuma a szántóföldön elrejtett kincsről, a drágagyöngyöt kereső kalmárról szólt, s e hasonlatokat Szent Annára is lehetett vonatkoztatni. Szent Anna a barokk korban külön tisztelt patrónája volt a haldoklóknak.

A kegyképről nevezetes templomot 1865. szeptember 9-én meglátogatta a XIX. sz. legnagyobb magyar zeneszerzője, a világhírű zongoraművész *Liszt Ferenc* (1811–1886) is leánya és veje, *Bülow* társaságában. (Hans Guidó Bülow 1830–1894 német karmester és zongoraművész. Wagner és Liszt tanítványa, a kor egyik legnagyobb zenepedagógusa: Liszt lányának, Cosimának volt első férje.)

A hívek gyarapodásával századunk 30-as éveire a templom ismét szűknek bizonyult. Bővítését a szentély és a főhajó közé épített *kereszthajóval* oldották meg. Ezzel megőrizhették a főoltárt s a szentélyt a XVIII. századi freskóval. A szentély hátratulása, az előre kivitelt alapokra, vaspályán mozgó acélgörgőkön – *Borsos László és Brestyánszky Tibor* bravúros műszaki műveletével – 1943. november 20-án nagy érdeklődés közepette, másfél óra alatt történt meg.

A kéményseprő alapította templom mindig szerencsét hozó hírében állt, ezért a házasságkötések kedvelt színhelye napjainkban is. A krisztinavárosi búcsú pedig, a Havas Boldogasszony napját követő vasárnapon, máig nevezetes ünnepe, szép eseménye a környéknek.